

III.

Földműves socialismus.

M. F. dr.

S z e n t e s

Érdemes főmester!

Szeretett testvérek!

Nagyrabecsült megbízástok folytán én is megkísérlem, csekély erőmmel, egy porszemmel hozzájárulni a földműves socialismus kérdésének tárgyalásához.

Ha az, amit nyújtok, nem üti is meg a kellő mértéket, fogadjátok azért azzal a méltányossággal, amely a jó igyekezetet elismerni szokta.

Azt hiszem nem tévedek, ha kijelentem, hogy mint alföldi lakosok, mindnyájan ismerjük a földműves socialismust. Tudjuk, hogy ez nem igen különbözik a nemzetközi socialismustól, elnevezése is inkább azért más, hogy vele az a munkás-osztály jelöltesse meg, amely szinten felvette annak üdvöztető tanait. A földműves socialista is épp úgy, mint a nemzetközi, az általános szavazati jogot, a progressiv adó behozatalát, a 8 órás munkaidőt és a munkaár meg-

szabását vallja dogmájának. Ezek által vél boldogulhatni s helyzetén javítani, amely ha sanyarú most, a viszonyokon kívül legfőképpen saját magát is okolhatja érte.

Hogy a Szocialismus itt, a Kanaánnak elhíresztelt nagy alföldön is nemcsak felütötte fejét, hanem, mint a jelek mutatják, erős fejlődésben van, hogy néhány év alatt itt is ilyen vehemens erővel kitört, jólehet azelőtt ennek hire a távol messzeségben ködlött, ezek a körülmények megdöbbentő hatásúak lehetnek, azonban én ennek daczára ezt egy ragályos betegségnek, valami epidémiának tartom, amely dühöng és terjed addig, míg az előidéző tényezők megvannak, azok megszűntével önmagától elmúlik.

Egy ragályos betegségnek tartom, amelynek okozója, előidézője a gyűlölet, a szegény néposztálynak gyűlölete a vagyonos néposztály ellen. Egy a munkás-osztályt uraló indulat, mely a történelmében majdnem csodákkal határos 19. század végén befészkelődött. S helyet talált, mert szíttatik a vagyontalan néposztály élére önmaguktól feltolakodott u. n. vezérlő egyének által,

akik azonban ebből csak maguknak igyekeznek tőkét csinálni, könnyű megélhetési módot biztosítani, de nem a munkás rí ép helyzetén segíteni.

Amilyen az oka az itt uralgó socializmusnak, olyanok a terjesztői is. Ha tekinteteket vetünk az egyes városokban élő vezéregyéneikre, majdnem mindegyik esetben azt tapasztaljuk, hogy azok henye, dologtalan munkások, mesterségüket nem értő s épp ezért abból megélni nem tudó iparosok, az intelligencia mázával bíró proletárok, nem tevékeny, csak száj aló egyének, akik más úton-módon feltűnni s maguknak a társadalomban helyet találni nem tudnak.

S tudjuk nagyon jól, hogy a nép milyen hiszékeny. Tudatlansága, tapasztalatlansága folytán nem képes a valót a valótól, a látszattól az igaztól megkülönböztetni. Éppen azért inkább hallgat annak szavára, aki mentül többet s talán lehetetlent is ígér neki, mint annak, aki arra figyelmezteti, hogy mindenki csak úgy él meg és boldogul, ha dolgozik, hogy a vagyonosnak is csak úgy marad meg a vagyona, ha takarékos s a legnagyobb vagyon is sem-

mivé lesz, ha tulajdonosa költekező, henye és dologtalan.

Én tehát az itt uralgó socialismus okát a gyűlöletben találom, mert bár beismerem, hogy a munkás-osztály helyzete, különösen a mostani évtizedben, határozottan rosszabodott, mégis annak gyógyítását nem a socialisták által hirdetett tanok megvalósításával érhetni el, mint inkább egyébként, amelyről majd alább fogok szólni.

Mert mi köze az általános szavazati jog és a progressiv adóztatási mód behozatalának a munkás nép helyzetének javításához?

Vajjon azzal, hogy mindenki szavazati joggal fog bírni, segítve lesz a munkás nép baján s orvoslást nyújt nekik a progressiv adó behozatala?

Nem akarok itt ezen alkalommal részletes bírálatába bocsátkozni eme két, a politikába vágó socialista dogmának, csak azt jegyzem meg, hogy ahhoz, miszerint valaki valamely jog gyakorlását igényelhesse, első és legfőbb kellék, hogy érte bizonyos meghatározott kötelezettséget teljesítsen. Kell abban jogosságnak lenni, ha a jog gyakor-

lása nem a pusztá személyhez, hanem a személy által a köznek, az államnak nyújtott szolgáltatás mérvéhez van kötve. Ebben jogszfztás nem létezik akkor, mikor a szavazati jog gyakorlásától nincs elzárva senki, ha eljut odáig, hogy az ahhoz szükséges minimum kötelezettséget teljesíti. Ami pedig a progressiv adóztatási módot illeti, ahogy azt a socialisták kieszelték, nem más, mint büntetése a szorgalomnak, a takarékoságnak. Nem általános szavazati jog és progressiv adó kell az éhezőknek, a szűkölködőknek, hanem munka s annak a megérdemelt bére! Ha mégis ezt hangoztatják vezéreik, azért van, mert ezáltal a munkás-osztálynak jognélküliségét, számba nem vevését élelnebben ecsetelhetik s jobban feltűzelhetik vele a gyűlöletre.

Nem sokkal többet segít a munkás-osztály helyzetének javításán, a munkaidő és munkaár megszabása sem, különösen hazánkban, ahol még most is fő foglalkozás és *jövedelmi* forrás az östermelés. Tudjuk, hogy ez a foglalkozás a természeti erők hatalma és befolyása alatt áll, azt órák szerint regulázni nem lehet. Hogy lehessen itt alkal-

mazni a 8 órai munkaidőt, mikor alföldünkön még nyár folyamán is oly szeszélyes az időjárás, hogy hetekig akadályozza a munkást dolga vézésében, sokszor meg mint mondani szokás, ha száz keze lenne is a munkásnak, mindegyiknek találna dolgot. Ha pedig az őstermelőnek a 8 órai munkaidőhöz kellene berendezkednie, akkor bizony hamar felkopna a munkás nép állá, mert a munka rövid tartamú s kevés jutna belőle egy-egy munkásra, de meg maga után vonná a munkabér csökkenését is,, azon pedig még az alkalmazásba venni szokott sztrájk sem igen segít.

Hja! de a socialista vezéreknek ez a dogma is csak azért kell, mert ezek folytán a munkás-osztály helyzetének sanyarúságát nagyon szépen lehet festeni s elébe állítván a szomorú helyzetet, jobban ingerelheti a gyűlöletre.

Mert hiszen most is csak úgy van, mint régebben volt, a földművelésnél a munkás üzetve és ellátva. Önkénytelenül felmerül tehát a kérdés, miért nem lehet elegendő az most, ami csak nem régen is annak vétetett. Avagy talán most jobb helyzetbe jut a gazda,

mint a munkás. Dehogy. Hiszen ha csak az eddigi állapotot vesszük is, hogy t. i. a termelő 9-dét vagy 10-dét adja oda terményéből a munkásnak munkabéréül s ezenfelül élelemmel is ellátja a munka tartama alatt, meg akkor is ugyan meg kell gondolnia dolgát a termelőnek, hogy magának valamit megtarthasson jövedelemül, amelyből éljen, családját tarthassa, nevelhesse és ruházhassa. Mert ha abból a neki megmaradó termésrészből gazdasági berendezésére, annak jókarban tartására, művelésére, az állami-, községi-, ártéri-, útadó, közmunka, tűzoltó váltság, egyházi adó és egyéb közterhek kiegyenlítésére szükséges összegeket kivonja, bizony alig marad a termelőnek 2-de vagy 3-da a nyert terményből.

De miért illusztráljam tovább a socialismust mozgató okot, hiszen maguk a teocialisták megadják erre a feleletet azon világszerte elfogadott kiszólásukkal: „Vesszen a burzsoá.” Akit nem gyűlölünk, annak nem kívánjuk vesztét.

Mikor így rövid vonásokban indokolni igyekeztem abbéli nézetemet, hogy miért tartom én a socialismust az osztálygyűlö-

létből eredetinek, ezzel még itt nem állapodhatok meg, hanem vizsgálnom kell a következő kérdést :

Miért van, hogy ez így előállott ?

S miként várható annak megszűnte?

Az első kérdést illetőleg én a socialis-musnak itt az alföldön térfoglalásának okát, a mai nap dívó életfelfogásban találom meg. Élni és minél jobban élni, manapság az életcél. S ebben egyaránt hibás az egész társadalom. A kicsinyek utánozzák nagyokat, a szegények a vagyonosokat. A gazdagoknál pedig pazarlásig fajult a fényűzés. Mintegy vetélkedni látszunk abban, hogy melyik tesz túl a másikon. Ez az élni és minnél jobban élni jelszó, nem csupán a táplálkozás tekintetében terjedt el, kihatással van ez a ruházkodásra, lakásra, nevelésre és általában az összes emberi szükségletekre, igényekre.

S nem csupán a vagyonos néposztálynál, hanem a szegény munkásosztálynál is elterjedt, elfogadott életcél.

Ma már a szegény munkás ember is olyan ruhában jár, amilyenről 2—3 évtizeddel ezelőtt álmában sem gondolt. Asztalára

oly étkeket kíván, amelyek ezelőtt a módos, tehetős egyének asztalán is csak elvetve, kiváló alkalmakkor kerültek elő. Bálbált, multság multságot követ. Az a katonának besorozott munkáslegény ma — legalább a mi vidékünkön így van — nem is helyre legény, ha berukkoláskor nem muzsikaszóval kísérteti ki magát a vasúthoz s ha előzőleg jó barátaitól, pajtásaitól nem víg mulatozással búcsúzik el. Még számos esetet tudnék felsorolni, amelyekkel ez életfelfogást illusztrálhatnám, azonban egy felolvasás keretébe el nem férne. Az ilyenekhez és ehhez hasonló életmódhoz pedig pénz és sok pénz kell. Azt pedig a mai viszonyok közt a szegény munkásember megszerezni nem tudja egyébként, ha csak munkájáért kétszeres, háromszoros árat nem követel.

A fényűzés, a jó életmód pedig olyan veszedelem, hogy ha megszoktuk, változtatni rajta még akkor sem igen tudunk, ha jövedelmünk csakugyan nem engedi.

És hogy ez az életfelfogás pár évtized alatt idáig fejlődött, okát az előállott viszonyokban találom.

Az a nagy lendület, melyet hazánkban az alkotmány helyreállítása óta, kereskedelem, ipar és sok tekintetben a földművelés is nyert, a jó viszonyok és üzleti összeköttetés folytán ezeknek bő jövedelmezőségét idézte elő. Volt pénz bőven. A kereskedő árult, az iparos készítményeit, a földműves gabonáját jól értékesíthette. A szorgalmas és takarékos egyén ennél fogva csak vagyonosodhatott. A munkás néposztály pedig bő alkalmat nyert a keresethez. Az egyszerű életmód, melyet addig követtek, nálunk is a jólétet idézte elő.

Most pedig már, különösen ezen évtized eleje óta nagyon rossz idők járnak. A gabona ára felényire szállt s ez nálunk — mint őstermeléssel foglalkozóknál — nagy fordulatot jelzett. Felére redukálja mindenmű foglalkozásnak a jövedelmét. A munkás-osztályét is. Mert hogy a kereskedő, iparos, vagy földműves valamelyes jövedelmet produkálhasson, a termelési, előállítási költségeket kell a lehető legalacsonyabbra leszállítani. Ez előidézője a munkáskéz összetorlódásának. Állandóan nem mindnyája talál elhelyezést s be-be áll a nélkülözés

Ideje, mert aki mit keres, azzal, az újabb munkához jutásig eltöltött idő alatt, megszokott igényeit fedezni nem tudja. Az emberek pedig nem igen szeretnek szűkölködni, különösen mikor hozzászoktak a jóéléshez. A szűkölködés aztán zúgolódóvá teszi. Irigység támad benne azok iránt akik nem szűkölködnének, még inkább azok iránt, akik jómódban élnek. S mert a jóélésről lemondani nem tud s mert az önszeretet nem engedi, hogy az előállott eredmény okait Önmagában keresse és igyekezzék megszüntetni, vádol másokat, okozza a kívüle álló körülményeket s hogy sorsán segítsen, lesz socialista. Nemzetközi, vagy agrár-socialista, az neki mindegy. Ez festi előtte a hetedik menyországot, ez reá nézve a csáb, mert a jómódhoz csak könnyen és minél kevesebb munkával szeretne visszajutni. —

Hogy miként szüntethető meg ez a mozgalom? Csak úgy, — nézetem szerint — ha számolván a megváltozott viszonyokkal, azokhoz alkalmazkodni igyekezzünk.

A vagyonos-osztály ne a fényűzésben, a minél jobban élésben járjon elől. Ez a szegényben csak az irigységet kelti fel. Fő-

lösleget ne dobálja ki oktan szenvedélyekre, hanem használja fel azt okosan, a mások boldogítására.

Te is jó magyar munkás nép, térj vissza a régi, egyszerű, csendes életmódodhoz, abba a patriarchális helyzetbe, ahonnan kiindultál. Fokozd le kívánságaidat. Amíg többre nem telik, csak a legszükségebbre költ. Szegénynek lenni nem szégyen. Csak azon igyekezzél, hogy szűkölködő, éhező ne légy. Miként a költő mondja: Földi ember kevéssel beéri, vágyait ha kevesebbre méri, tedd te is így, mert hisz „boldogság csak a megelégedésben van.”

Ezzel azonban nem akarok kifejezést adni annak, hogy tehát hagyjuk magára a szegény munkás népet, ha ezt követi és úgy jár el, majd kigyógyul ebből magától is.

Hanem igen is szükségesnek tartom, hogy állam és társadalom vegye kezébe a munkás néposztály ügyét. Amaz a megóvására, megvédelmezésére szükséges eszközökkel, emez különféle jótékonyágaival lépjen elő. Különösen igyekeznie kell a társadalomnak feledtetni, eloszlatni az osz-

tálykülönbségek okozta helyzet bajait, ferdeségeit, sanyarúságait. Ne adjatok okot és alkalmat a munkás népben azon hiedelemre, hogy mint a társadalom legutolsóját tekintjük, akit csak akkor méltatunk figyelemre, ha szükségünk van rá, hanem szóval, tettel arra legyünk, hogy lássa és meggyőződjék róla, hogy benne is tiszteljük az embert.

Elvégre 19 század csak elegendő idő lehetett már arra, hogy a szeretet vallása ne csak névleg, de valósággal is elterjedjen közöttünk.